

BOOMKWEKERIJ

De vlier zit in de categorie bosplantsoen en is vaak te vinden in grootgroenprojecten en erfbeplanting. De toepassing als heester is een gemiste kans volgens Jan de Vries. 'Als de heester de ruimte krijgt, ontwikkelt zich een karakteristieke solitair die jaarrond sierwaarde heeft.'

Tekst: Emiel van den Berg
Fotografie: www.visionspictures.com

Lange tijd behoorde Sambucus, de vlier, tot de Caprifoliacea, de familie van de kamperfoelie-achtigen. Heptacodium, Symphoricarpos, Leycesteria, Weigela en uiteraard Lonicera (kamperfoelie) waren toen familieleden. Tegenwoordig wordt Sambucus gerekend tot de muskuskruidfamilie, de Adoxaceae. Viburnum is nu het bekendste familielid.

Sambucus kent ongeveer veertig soorten en een groot aantal cultivars. Die soorten zijn op veel plaatsen in de wereld aan te treffen; zowel op het noordelijke als het zuidelijke halfrond en zowel in gematigde als subtropische zones. De diversiteit is groot, maar bijna allemaal zijn ze bladverliezend en ontwikkelen ze zich tot forse heesters, soms kleine bomen. Minder bekend is dat er ook kruidachtige vertegenwoordigers zijn, zoals *S. edulus* (kruidvlier) die vaak in kruidtuinen te vinden is.

Sambucus kent vele gebruiksmogelijkheden. Uit de bloemen is thee te bereiden en de vitaminerijke bessen dienen als grondstof voor allerlei dranken. De bladeren, schors en wortels bezitten stoffen die gebruikt worden in de medicinale wereld. Tot slot leent het harde hout van oude stammen zich voor het maken van gebruiksvoorwerpen.

Aangezien de natuur tegenwoordig een steeds prominentere rol krijgt in de tuin, zijn er ook weer nieuwe kansen voor de vlier. Behalve de soorten krijgen daarbij ook de, met name gekleurdebladige, cultivars steeds meer aandacht.

INHEEMS

Voor Jan de Vries, mede-eigenaar van De Twee Heren - stadsnatuur en natuurspeelplaatsen, is de vlier een favoriete plant. "Omdat wij veelal natuurlijke, inheemse beplantingen aanleggen, heb ik voorkeur voor de gewone vlier, *S. nigra*, maar in kleine tuinen is de peterse-lievlier, *S. nigra* 'Laciniata', vaak geschikter." *S. nigra* groeit van nature in heel Europa. Meest-

Vlierbloemen: *Sambucus nigra*

Plantnaam: Sambucus - Vlier
Groei vorm: bladverliezende heester, 3-5 meter
Blad: samengesteld, donkergroen
Bloem: witte schermbloemen
Bijzonderheden: alle seizoenen sierwaarde

JAN DE VRIES:

'Ecologisch belangrijke inheemse heester'

al aan bosranden waar zonlicht ruim aanwezig is en de grond voedselrijk en niet te zuur is. Op die plaatsen ontwikkelt de struik zich tot forse heester, later tot kleine meerstammige boom. Het jonge groene hout geurt kruidachtig bij kneuzing. Oudere takken kleuren bruin en stammen ontwikkelen een kurkachtige, ruwe schors. "Zijn grootte en weelderige groei is misschien zijn enige nadeel. Daar moet je rekening mee houden. Groot voordeel is de duurzaamheid van de plant."

Kenmerkend is dat *S. nigra* na een zachte winter tot de eerste uitlopers behoort. Het donkergroene blad is samengesteld en bestaat uit vijf deelblaadjes die elk ovaal van vorm en tot circa 10 cm groot zijn. De top is gespitst en de bladrand gezaagd. Vrij snel na het verschijnen van het blad ontwikkelen zich de grote, roomwitte, bloemschermen. Een gezonde, goed uitgegroeide vlier kan bloemschermen met een doorsnede tot 25 cm produceren. Na de bloei volgen smaakvolle bessen. "De vlier is één van de meest medicinale heesters. Zowel de bloem als de bes zijn ontstekingsremmend en helpen tegen vele winterkwalen." Overigens, ook voor vogels is het een feest wanneer de vlierbessen

rijpen. "Die zorgen voor gratis verspreiding van de plant. Wie wil kan echter ook stekken vanuit jonge twijgen."

WINTERSIERWAARDE

Over het gebruik van de vlier zegt De Vries: "Eigenlijk kun je hem overal gebruiken. Het is een nuttige en sierlijke heester. In mijn smalle stadstuin in de binnenstad van Enkhuizen is de wilde vlier de enige aanwezige heester. Hij heeft volop de ruimte om uit te groeien tot een fikse struik. Dan is hij naar mijn mening ook het mooist." Snoeien raadt hij af. "De struik verliest zijn natuurlijke warrige vorm bij te veel snoeien, omdat er dan veel schietloten ontstaan. Juist die warrige vorm is in de winter zo mooi."

Dat de vlier ook in de winter sierwaarde heeft, komt door de grillige vorm en de verschillende soorten mossen en - gekleurde - kortmosses op de takken. "Het is een ecologisch belangrijke inheemse heester. Van oudsher in vele culturen ook een heilige heester. Hij trekt daarnaast veel fauna aan zoals insecten en vogels." Over de roodbladige cultivars: "Daar moet je van houden. Ze groeien vaak langzamer dan de soort."